

De ODIS-databank in 2011

Jaarverslag

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Inhoud en gegevensinvoer	2
2.1. Volume.....	2
2.2. Aanvulling en actualisering	4
2.3. Zoekoperaties in de invoeromgeving	4
2.4. Invoerdersgroepen	5
2.5. Invoerlijnen en projecten	6
2.6. Invoerdersdag	8
2.7. Gesprekken met prospectpartners.....	8
3. Publiekscatalogoog	9
3.1. Volume.....	9
3.2. Raadpleging	10
3.3. ODIS als authority-databank	11
3.4. Onderzoeksoutput.....	12
4. Ontwikkeling	13
4.1. ODIS-1.....	13
4.2. Herculesproject: ODIS-2	13
5. Coördinatie	17

1. Inleiding

In 2011 volgde ODIS op een besliste wijze het groeipad dat in 2009-2010 werd ingeslagen dankzij de financiering van de Herculesstichting. Het nieuwe apparaat, ODIS-2, staat nu stevig in de steigers. De interfaces zullen in 2012 in hun definitieve vorm worden gegoten, om dan hopelijk in 2013 volledig in productie te gaan. Verschillende (internationale) onderzoeksgroepen en erfgoedinstellingen staan klaar om ODIS-2 intensief aan te wenden in hun werking.

Ondertussen bleek 2011 ook een uitermate productief jaar voor ODIS-1. Het volume van de databank groeide duidelijk aan. De partners maakten intensief van het apparaat gebruik voor de verzameling, analyse en representatie van gegevensreeksen. Dit gebeurde vaak in het kader van projecten. Andere invoerlijnen groeiden mede dankzij de impulsfinanciering die de vzw in 2010 ter beschikking stelde.

Vooraf de consultatiecijfers (aantal bezoeken, bezoekers en geconsulteerde pagina's) zijn in 2011 fors gestegen. De bekendheid van het apparaat groeit, enerzijds door de verbindingen die werden gelegd met primaire catalogen (o.m. die van Libisnet) en anderzijds door de

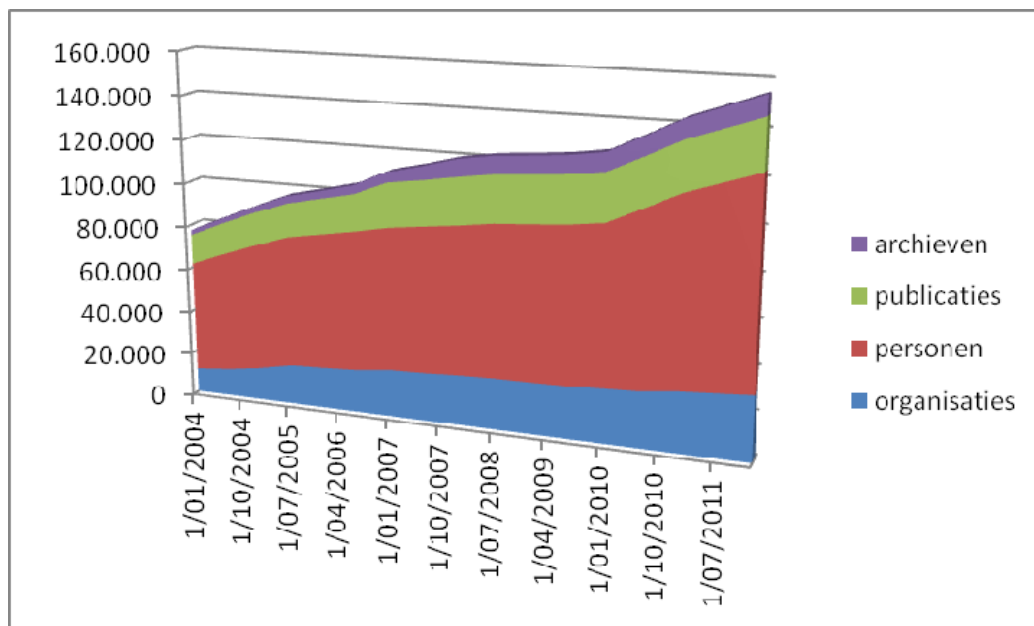
toenemende 'vindbaarheid' van ODIS-steekkaarten in populaire internetzoekmachines als Google.

Op die toenemende naamsbekendheid van het apparaat zou pertinenter kunnen worden ingespeeld. Nog te veel onderzoeksgroepen en vorsers kennen het apparaat niet of onvoldoende. Het dataonderhoud, het overleg met het groeiend aantal invoerders(groepen), hun opleiding en de voorbereiding van conversies van externe gegevensverzamelingen naar ODIS vergen van de medewerkers veel tijd. Om al die redenen zou de databank gebaat zijn met een meer uitgesproken personele omkadering.

2. Inhoud en gegevensinvoer

2.1. Volume

Op 1 januari 2012 bevatte ODIS **154.947 steekkaarten**, dit zijn 29.915 organisatiesteekkaarten, 93.689 biografische records, 22.387 publicatiesteekkaarten en 8.956 beschrijvingen van archiefbestand(en). Sinds het apparaat in november 2003 in productie ging, is het volume dus nagenoeg verdubbeld.

Volume van de ODIS-databank (jan. 2004-jan. 2012)

De sterke **volumegroei** die in het topjaar 2010 kon worden opgetekend, zette zich dus in 2011 door. In het voorbije jaar werden 11.639 steekkaarten toegevoegd aan ODIS (t.o.v. 15.954 steekkaarten in 2010, 3.814 in 2009 en 3.673 in 2008).

Er werden in 2011

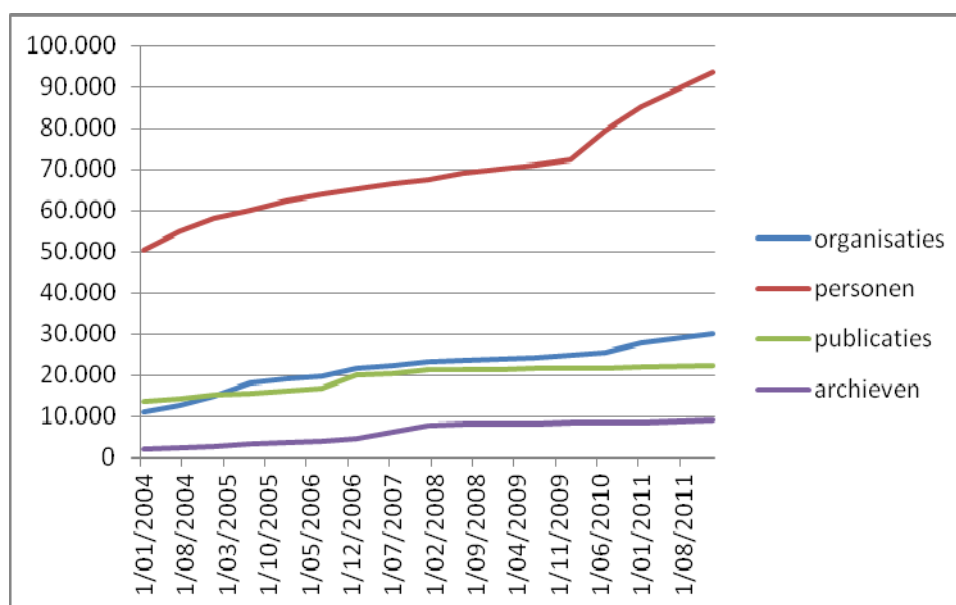
- 2.265 organisatierecords toegevoegd,
- 8.587 biografische steekkaarten,
- 431 publicatierecords en

- 356 archiefbeschrijvingen.

Tijdens de voorbije vijf jaar groeide het volume van de database dus met meer dan 43.000 records.

Nieuwe records in ODIS, 2007-2011					
	Organisaties	Personen	Publicaties	Archieven	Totaal
2007	1.367	2.382	1.124	3.127	8.000
2008	701	2.590	181	201	3.673
2009	1.095	2.232	197	290	3.814
2010	2.715	12.685	307	247	15.954
2011	2.265	8.587	431	356	11.639
Totaal	8.143	28.476	2.240	4.221	43.080

De verhoudingen tussen de categorieën worden hieronder weergegeven. Tijdens de voorbije jaren noteerden we vooral een forse groei van het aantal biografische steekkaarten. Ook in de rubriek organisaties kon een belangrijke volumetoename worden gerealiseerd.

Volume van de rubrieken in ODIS, 2004-2011

De aangroei cijfers voor 2011 zijn beslist gelukkig te noemen. De partners continueerden hun **systematische invoer van gegevens in het kader van projecten en in de marge van hun reguliere werking**. Verder in dit jaarverslag vindt u een gedetailleerde bespreking van die diverse projecten en invoerlijnen.

Met middelen van de vzw werden centraal twee mensmaanden **jobstudent** ingezet voor de systematische invoer en controle van gegevens over uitgeverijen en periodieke publicaties (zie verder). Het Universiteitsarchief van de KU Leuven kon nog een beroep doen op het saldo van de

impulsfinanciering 2010 en zette t.l.v. de vzw één mensmaand jobstudent in voor gegevensinvoer.

We vermelden ook dat in 2011 nog enkele belangrijke **externe gegevensbestanden** werden ingeladen. Maar de volumeaangroei die langs die weg kon worden gerealiseerd, was minder groot dan in 2010.

2.2. Aanvulling en actualisering

De intensiteit van de werkzaamheden van de partners in de database blijkt ook uit het aantal records dat werd aangevuld en/of geactualiseerd. In 2011 telden we **31.761 geüpdatete records**. Dit is een kwart minder dan in 2010, maar het cijfer blijft toch indrukwekkend. Opnieuw kan worden gewezen op de reguliere en projectmatige invoerlijnen van de partners, de inzet van jobstudenten en de conversies van externe datareeksen. Ook die brengen onvermijdelijk manuele aanpassingen in de gegevensreeksen met zich mee.

Geüpdatete records in ODIS, 2011					
	Organisaties	Personen	Publicaties	Archieven	Totaal
2008	2.698	11.244	846	1.303	16.091
2009	4.552	9.976	678	1.016	16.222
2010	8.345	32.392	914	2.222	43.873
2011	8.466	20.618	1.282	1.395	31.761

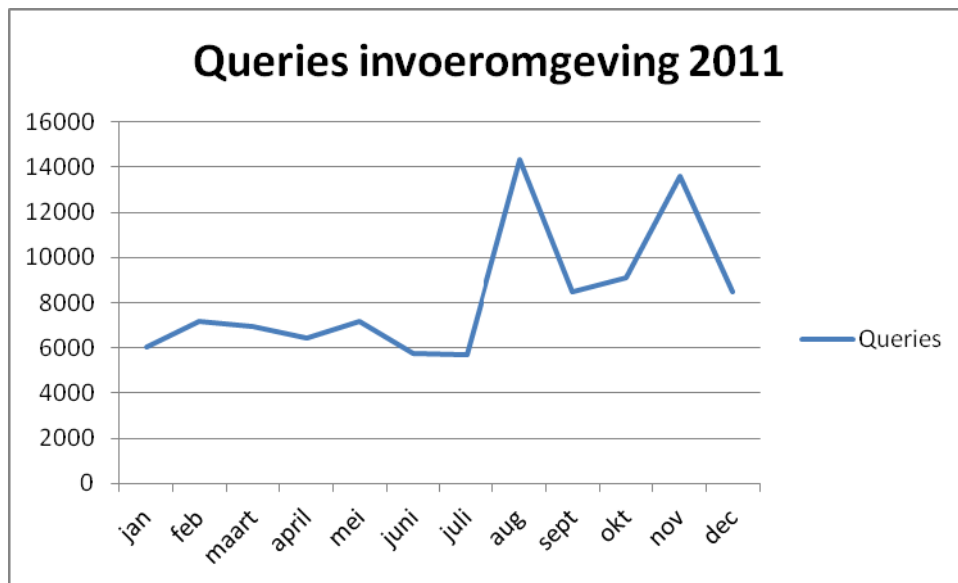
De **1.034 verwijderde steekkaarten** (564 in 2011, 199 in 2009), bevestigen de hoge invoeractiviteit en het intense dataonderhoud, leidend tot bv. het verwijderen van dubbels.

2.3. Zoekoperaties in de invoeromgeving

Een derde indicator van de intensiteit van de invoerwerkzaamheden in ODIS is het aantal zoekoperaties in die interface. Aan het inbrengen van nieuwe of het aanpassen van bestaande steekkaarten gaan immers steeds één of meer zoekoperaties vooraf. De invoerders voerden in 2011 samen **99.274 zoekopdrachten** uit. Dit betekent een duidelijke stijging t.o.v. van vorig jaar.

Invoer-queries in ODIS, 2007-2011	
Jaar	Queries
2007	53.364
2008	53.867
2009	65.643
2010	84.783
2011	99.274

Uitgetekend doorheen het jaar, is duidelijk merkbaar hoe de invoerwerkzaamheden werden beïnvloed door de inzet van enkele jobstudenten in augustus-september en door de systematische invoercampagnes van enkele partners, bv. CVAa-VAi, AMVB en Universiteitsarchief KU Leuven.

2.4. Invoerdersgroepen

Begin 2012 telde ODIS 152 individuele invoerders, verdeeld over volgende invoerdersgroepen.

Invoerdersgroepen	Invoerders		
	2009	2010	2011
ODIS	8	18	22
ADV N	9	10	11
ADV N-NISE	-	3	4
ADV N-Heldenhulde	-	-	2
CRKC	12	10	11
CVAa-VAi	3	3	5
AMVB	2	3	3
Liberaal Archief	7	7	7
Amsab-ISG	8	8	12
KADOC-Personen	33	35	38
KADOC-Organisaties	10	10	10
KADOC-Publicaties	6	11	6
KADOC-Archieven	10	10	10
Evadoc	1	1	2
Universiteitsarchief KU Leuven	6	9	9
Totaal	115	138	152

Het betreft hier het aantal 'identiteiten' toegekend aan invoerders door de diverse invoerdersgroepbeheerders. De telling vond plaats in de maand januari volgend op het betrokken kalenderjaar. Paswoorden die in de loop van het kalenderjaar werden aangemaakt maar ook opnieuw verwijderd (bv. van jobstudenten) zijn dus niet begrepen in dit totaal. Hoewel

het aantal 'invoedersidentiteiten' per kalenderjaar dus waarschijnlijk iets hoger moet worden geschat, dient toch ook te worden opgemerkt dat veel personen met invoerrechten er nagenoeg geen gebruik van maken. **In 2011 bv. werd in ODIS gegevensinvoer verricht door 67 individuele invoerders (44%).** De invoedersgroepbeheerders zullen worden aangespoord om de ongebruikte 'identiteiten' te activeren of te verwijderen.

2.5. Invoerlijnen en projecten

In dit onderdeel sommen we de belangrijkste invoerlijnen op in ODIS tijdens het voorbije kalenderjaar. Deze projectmatige werkzaamheden in de databank vormen evenwel slechts een onderdeel van de volledige invoer in het apparaat.

- **Stafkaart van het migrantenmiddenveld en zijn erfgoed in Vlaanderen, 1830-1990** (FWO-Max Wildiersfonds; Vlaamse Gemeenschap). De medewerkers registreren in ODIS basisgegevens over migrantenorganisaties in Vlaanderen/Brussel en hun bestuursleden en voeren beschrijvingen van (documentaire) erfgoedcollecties die door hen worden bewaard in. Eind 2011 waren ca. 550 organisaties van etnisch-culturele minderheden in ODIS gedocumenteerd.
- **NISE: National Movements & Intermediary Structures in Europe** (o.m. Vlaamse Gemeenschap). Dit internationaal samenwerkingsverband over nationale bewegingen en structuren in Europa (ADV N & partners, Vlaamse Gemeenschap) ondersteunt de verdere ontwikkeling van ODIS. De partners werken o.m. aan een gezamenlijk periodiekenrepertorium en een thematische archievangids. In afwachting dat de nieuwe ODIS-databank operationeel wordt, werden al gegevensreeksen ingevoerd in het bestaande apparaat. Tijdens het NISE-network Seminar in Antwerpen op 16-17 november werd de databank gedemonstreerd en vond ook een oefensessie plaats in de testomgeving van het nieuwe apparaat.
- **Religie, cultuur en alteriteit.** Vlaams/Belgische migranten in Noord-Frankrijk en Parijs (1850-1960) (FWO). ODIS wordt aangewend voor gegevensopslag over 'omkaderingsinitiatieven' voor Vlaamse migranten in Frankrijk (genre 'Werk der Vlamingen') en de sleutelfiguren in dit netwerk.
- **Vlaams Geheugen van Brussel (AMVB).** Dit project behelst o.m. de systematische invoer van biografische en organisatorische gegevens m.b.t. het Vlaamse middenveld in Brussel. Deze invoedersgroep brengt ook gegevens in uit zijn 'necrologisch register'.
- **Centraal contextueel register van het cultureel erfgoed van architectuur en vormgeving.** Het CVAa en zijn partners hadden aangaande hun themaveld al belangrijke gegevensreeksen samengebracht. Dit lokaal databestand (1.600 records) werd ingeladen in ODIS. De steekkaarten werden vervolgens aangepast en aangevuld. Ook worden gegevensreeksen ingebracht binnen het deelproject 'onderwijsarchief', afkomstig uit proefschriften en uit de collectiecataloog 'Bouwen in Beeld' (APA).
- **Transnational Encounters of Elites in 19th Century Europe.** Dit internationaal onderzoeksproject (KADOC & partners) beoogt o.m. dataverzameling en analyse van 'elitaire' netwerken in Europa tijdens de 19de eeuw, met bijzondere aandacht voor internationale congressen. Er werden in 2011 enkele gegevensclusters aangemaakt, vooral m.b.t. de internationale coöperatieve beweging. De databank werd gedemonstreerd op het seminarie 'Elitist encounters in 19th century Europe. Towards a research-oriented information network',

Academia Belgica Rome, 21-22 maart en op de Board meeting van het netwerk op 5 december, eveneens in Rome.

- **Populaire muziekcultuur in Vlaams-Brabant, 19de-20ste eeuw.** Het studie- en publicatieproject 'Toeters en bellen' wordt betoelaagd door de Provincie Vlaams-Brabant en gezamenlijk uitgevoerd door ADVN, Amsab-ISG, KADOC-KU Leuven en Liberaal Archief. Gegevensreeksen die door de auteurs werden verzameld, worden in ODIS ingebracht.
- **Schoolarchieven bisdom Antwerpen.** De gegevensverzameling werd in 2011 voorlopig afgerond, met het oog op de realisatie van een rapport over de situatie van de schoolarchieven in het Antwerps katholiek secundair onderwijs (KADOC en partners).
- **Kerkelijke Archieven in Vlaanderen en Brussel.** KADOC en zijn partners bouwen in ODIS gegevensreeksen uit over religieuze instituten, parochies, bisdommen, enz. Eind 2011 kan worden geschat dat nagenoeg 80% van de religieuze instituten en hun archieven werd beschreven. Ook van alle Vlaamse parochies zijn steekkaarten beschikbaar, de gedetailleerde registratie van hun archieven vordert. Deze reeksen zullen in de komende jaren intensiever worden aangevuld.
- **Evadoc.** Registratie van de protestants-evangelische organisaties en kerken (historisch en actueel) en hun erfgoed (Vlaamse Gemeenschap).
- **Biografisch repertorium van de Vlaamse clerus en regulieren, 1750-heden.** KADOC en zijn partners zetten deze invoerlijn verder dankzij de inzet van goed opgeleide en ondersteunde vrijwilligers. In 2011 ging bijzondere aandacht uit naar de vervollediging van de gegevensreeksen over de priesters van het bisdom Brugge, de Vlaamse franciscanen en de Belgische jezuiten. Ook het biografisch databestand van de zusters annuntiaten van Heverlee werd in 2011 ingeladen en zal daar verder worden geactualiseerd door de archivaris van de congregatie. Ten slotte werden in 2011 ook volledige biografische datareeksen van een aantal kleinere congregaties (maricolen van Antwerpen, maricolen van Dendermonde/Lede, zusters van Onze-Lieve-Vrouw ten Bunderen Moorslede) in de databank ingevoerd.
- **Archievenoverzichten van ODIS-partners.** De erfgoedbewarende instellingen die deelnemen aan ODIS, houden in het apparaat hun collectieoverzicht up-to-date: Amsab-ISG, KADOC, Liberaal Archief, ADVN, Universiteitsarchief KU Leuven, AMVB, Aartsbisschoppelijk Archief Mechelen, Archief bisdom Brugge en Gent, ...
- **Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging.** In ADVN werd de conversie van de gegevensreeksen uit dit naslagwerk voorbereid. ODIS-medewerker Alexander Jocqué maakte een concordantietabel voor de betrokken steekkaarten (ca. 1.000 personen, 700 organisaties en 700 publicaties) en bereidde de gegevensoverdracht voor. Hij maakte in ODIS ook steekkaarten van de ontbrekende lemmata. Er werd een goede technische oplossing ontwikkeld die ook recht doet aan de auteurs en de uitgever. Aan de hand van de concordans zal van de afzonderlijke lemmata een pdf worden ingeladen als onderdeel van de ODIS-steekkaart. De centralisatie van deze data zal toelaten om in ODIS een geactualiseerde editie voor te bereiden.
- **Biografische dataverzameling van protagonisten uit het Vlaams-nationalistische middenveld.** Deze gegevensreeksen kunnen worden beschouwd als een aanvulling op de NEVB. Ze omvatten zowel politici als bestuursleden van lokale verenigingen in heel Vlaanderen. Het merendeel van de steekkaarten betreft nog levende figuren.

- **Heldenhulde.** In het kader van een gepland project werden in ODIS 258 personen opgenomen wier graven voorzien zijn van een heldenhuldezerkje. Dit gebeurde aan de hand van een fotoalbum van deze graven, samengesteld door Bert Hendryckx en Griet Ryckeboer.
- **Periodieken en uitgeverijen in Vlaanderen, 19de-20ste eeuw.** In de zomermaanden van 2011 werden door de vzw twee jobstudenten ingeschakeld voor gegevensinvoer en -controle op dit specifieke subveld. Samen actualiseerden deze medewerkers ca. 2.700 steekkaarten. Hierdoor werd de coherentie en bruikbaarheid van de gegevensreeksen over periodieke publicaties in ODIS merkelijk versterkt.
- **Historisch organogram en biografisch register van de KU Leuven.** Het Universiteitsarchief continueerde zijn inspanningen om binnen ODIS het historisch organogram van de universiteit uit te werken. Een jobstudent t.l.v. de vzw ODIS (impulsfinanciering 2010) voerde 785 steekkaarten in, een andere medewerker documenteerde nog 1.500 andere entiteiten.
- **De Belgische Transportarbeidersbond.** Amsab en partners voerden gegevens in over organisaties gerelateerd aan de BTB en over personen die een belangrijke rol speelden in de geschiedenis van de socialistische vakcentrale. Dit gebeurde in het kader van de voorbereiding van een beknopte historische publicatie voor vakbondsmilitanten naar aanleiding van de honderdste verjaardag van de BTB in 2013.
- **Socialistische gemeenteraadsleden in België, 1895-.** Amsab vulde de dataseries over deze politieke vertegenwoordigers verder aan.

2.6. Invoerdersdag

De jaarlijkse Invoerdersdag vond plaats in Leuven op vrijdag 17 juni 2011. Er waren 32 aanwezigen. Er werd een kort jaarverslag geboden van de databank in 2010. In een computerklas van de KU Leuven volgde een oefensessie in de nieuwe ODIS-invoeromgeving. Die kennismaking verliep niet geheel vlekkeloos, maar werd door de deelnemers toch positief geëvalueerd. De bijeenkomst sloot af met een receptie in de lokalen van KADOC-KU Leuven. De Technische Werkgroep ontwikkelt een nieuwe formule voor de Invoerdersdag 2012, gepland in Gent op 15 juni.

2.7. Gesprekken met prospectpartners

In 2011 werden gesprekken gevoerd met volgende instellingen:

- **Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG).** Het door dit expertisecentrum gerealiseerde landbouwperiodiekenrepertorium zal in ODIS worden ingeladen. Een toetreding tot de ODIS-invoerdersgroep wordt overwogen. CAG kan in het apparaat authority-bestanden (biografisch, organisatorisch, heuristisch, ...) opbouwen aangaande de geschiedenis van landbouw, platteland en voeding in Vlaanderen.
- **Resonant, Centre for Flemish Musical Heritage.** Dit expertisecentrum bevestigde zijn intentie om in een breed partnerschap toe te treden tot de ODIS-invoerdersgroep. Het wil in het apparaat een erfgoedregister en vocabulary aangaande muzikaal erfgoed realiseren. Een invoerstrategie wordt voorbereid. Over dit alles worden door Resonant momenteel gesprekken met zijn partners gevoerd.

- **Centre for Institutions and Multilevel Politics (ACIM, Universiteit Antwerpen).** Jan Beyers en zijn medewerker Bert Fraussen willen ODIS inzetten in hun onderzoek naar belangengroepen. Zij focussen op het in kaart brengen van populaties doorheen de tijd en het beschrijven van de organisatieontwikkeling van belangengroepen. Binnen die populatie-ecologische benadering hechten zij veel belang aan historische en longitudinale dataseries. Steekproeven in ODIS bleken alvast erg veelbelovend. De onderzoeksgroep beraadt zich over toetreding tot de invoerdersgroep.
- **Onderzoeksgroep 'Sociale Geschiedenis na 1750' Universiteit Gent** (Christophe Verbruggen). De voorbije jaren werden in deze Onderzoeksgroep, o.m. voor gegevensopslag en -analyse, verschillende databanken ontwikkeld waarvan het model en de inhoud nauw aanleunen bij ODIS. Er is grote interesse om deze datareeksen verder te ontwikkelen in of flexibel verbonden met ODIS. Het datamodel (bv. de module 'Gebeurtenissen') en de functionaliteiten (bv. meertaligheid en multicontextualiteit) van de vernieuwde ODIS-databank komen in zekere mate tegemoet aan de wensen van deze onderzoeksgroep. Deze prospectpartner kijkt ook uit naar de faciliteiten die ODIS-Hercules zal bieden voor prosopografisch onderzoek en netwerkanalyse. Er werd ook overlegd over de mogelijkheid tot het creëren van een stand-alone-applicatie.

3. Publiekscatalogoog

3.1. Volume

In de publiekscatalogoog van ODIS waren op 1 januari 2012 64.213 steekkaarten raadpleegbaar.

Volume Publiekscatalogoog ODIS, 2007-2011							
	Organisaties	Personen	Publicaties	Archieven	Totaal OPAC	Totaal database	% in OPAC
1/1/2007	2.210	25.026	13.276	2.857	43.369	111.867	38,8
1/1/2008	3.021	25.753	15.261	6.630	50.665	119.867	42,3
1/1/2009	3.128	26.705	15.338	6.870	52.041	123.540	42,1
1/1/2010	3.397	27.189	15.445	7.086	53.117	127.354	41,7
1/1/2011	4.579	32.723	15.599	7.303	60.204	143.308	42,0
1/1/2012	5.589	35.425	15.702	7.497	64.213	154.947	41,4

De toename van het catalogovolume in 2011 ligt dus iets lager dan in 2010 (+ 7.087). Met meer dan **64.213 steekkaarten** is momenteel **41,4% van de inhoud** raadpleegbaar voor niet-invoerders via de publiekscatalogoog. In 2010 konden enkele omvangrijke dataseries na een zorgvuldige controle werden 'vrijgegeven' in de catalogoog. Operaties van een vergelijkbare omvang werden niet uitgevoerd in 2011, ze zijn wel gepland in 2012.

Een verhouding van 40% is beslist goed te noemen. ODIS bevat immers tal van records die niet behoren tot het domein van de 'intermediaire structuren' en dus nooit in aanmerking zullen komen voor publicatie.

De verschillende categorieën records zijn niet gelijkmatig raadpleegbaar in de publiekscatalogoog. De archief- en publicatiebeschrijvingen staan in overgrote meerderheid ter beschikking van het brede publiek. Van de biografische records is ca. 40% raadpleegbaar. In overeenstemming met de wens van de Algemene Vergadering werd in 2010 en 2011 een bijzondere inspanning geleverd om het aantal organisatiesteekkaarten in de publiekscatalogoog te verhogen. Het beschikbare percentage steeg het voorbije jaar van 16,5 naar 18,6%. Deze tijdsintensieve actie verdient te worden gecontinueerd.

3.2. Raadpleging

De website registreerde in 2011 **48.856 bezoeken** en **324.331 paginaweergaves** of 6,6 pagina's per bezoek (7,8 in 2010, 5,6 in 2009). Het apparaat telde in 2011 **29.188 unieke bezoekers**. Gebruikers brengen gemiddeld ca. 7 minuten door op de site. De onderstaande tabel leert dat het aantal bezoeken, bezoekers en geconsulteerde pagina's dus fors in stijgende lijn ging. Dit is beslist een zeer positieve evolutie en bevestigt ook de groeiende bekendheid van het apparaat.

Gebruik van ODIS-website, 2008-2011				
	Bezoeken	Paginaweergaves	Aantal pagina's/bezoek	Unieke bezoekers
2008	23.531	109.902		11.781
2009	36.284	203.323	5,6	22.067
2010	32.854	257.406	7,8	15.943
2011	48.856	324.331	6,6	29.188

Bijna **58% van de bezoeken** aan ODIS werd uitgevoerd door gebruikers die door het apparaat **als 'nieuw'** werden gemerkt, de anderen vielen onder de categorie 'returning visitors'. Het overgrote deel van de bezoeken (90%) komt vanuit België. Maar het is interessant om aan te stippen dat ook in Nederland (2.514), Frankrijk (364) en Duitsland (252) de tot nader order louter Nederlandstalige ODIS-inhoud aan bekendheid wint.

Hoe bereiken gebruikers de ODIS-inhoud? De trends die al tijdens de vorige jaren werden gesignaleerd, zetten zich versneld verder. Het aantal bezoeken aan ODIS als resultaat van een verwijzing door een **internetzoekmachine** evolueerde van 20.980 in 2009 over 17.261 in 2010 tot liefst 32.708 in 2011. Dat laatste cijfer stemt overeen met ruim 66,9% van het totaal aantal bezoeken. Onder de zoekmachines is Google de grote marktleider. De pertinente opvolging van de indexering van de ODIS-inhoud door Google (een uitdrukkelijk actiepoint in 2011) heeft dus duidelijk zijn vruchten afgeworpen.

Toch gaan veel gebruikers nog rechtstreeks naar de **ODIS-publiekscatalogoog**, bv. via bookmarks of door het rechtstreeks intikken van het webadres. Het aantal bezoeken dat op die manier tot stand komt, evolueerde van 10.732 (29,6%) in 2009 over 8.968 (27,30%) in 2010 naar 9.535 (19,52%) in 2011. In 2011 werden er in de catalogoog 28.583 vragen (queries) geformuleerd. In 2010 waren dat er 29.156.

Het aantal consultaties voortvloeiend uit een **verwijzing van een andere website of apparaat** bleef nagenoeg gelijk. In 2010 telden we er 6.624 (20,16%). In 2011 waren het er 6.611 (13,53%)

De belangrijkste verwijzende websites blijven die van KADOC, Archiefbank Vlaanderen¹ en Wikipedia. Maar we merken ook dat de consultatie van ODIS-inhoud via een verwijzing van andere partner- en projectwebsites, bv. de zoekbox van CVAA-VAi of die van het project 'Stafkaart van het migrantenmiddenveld', duidelijk in de lift zit.

3.3. ODIS als authority-databank

Tijdens de voorbije jaren worden er vanuit diverse catalogen verbindingen gelegd naar ODIS. De databank wordt zo ingeschakeld als **authority-systeem**, met gevalideerde informatie over bv. auteurs of archiefvormers. De verbindingen met de catalogen van Libisnet-LIAS zijn al vergevorderd. Jaarlijks groeit bv. het aantal links naar ODIS vanuit de bibliotheekcatalogoog **Aleph**.

Verbindingen vanuit Aleph met ODIS-steekkaarten			
	Organisaties	Personen	Totaal
1/2010	27.956	13.356	41.312
1/2011	36.074	15.846	51.920
1/2012	39.055	16.388	55.443

Het aantal ODIS-records dat als archiefvormer aan de archiefcatalogoog **Scope** is gekoppeld, als onderdeel van het Leuvens Integraal Archiveringssysteem (LIAS), nam in 2011 ook verder toe. Eind 2011 waren dat 1.458 ODIS-steekkaarten (1.408 in 2010; 1.337 in 2009). Het betreft hier 626 persoonssteekkaarten, 814 organisatierecords en 18 records van families. Scope gebruikt ook links naar ODIS-records als zogenaamde descriptoren of inhoudelijke verwijzingen. ODIS wordt ook gekoppeld aan de beschrijvingen van eenheden in het digitaal depot **Digitool**.

Met Libisnet werden afspraken gemaakt om de koppelingen tussen ODIS en hun catalogen verder te versterken. Zo zullen vanaf 1 april 2012 de steekkaarten in de ODIS-OPAC ook worden aangeboden via LIMO.

Bovendien stelt Libisnet in 2012 een oplossing in het vooruitzicht voor enkele oudere probleempunten. Zo zal worden ingegrepen teneinde in Aleph louter koppelingen te tonen naar gepubliceerde ODIS-steekkaarten. In de ODIS-2-invoerinterface zullen tools worden geïnstalleerd die toelaten om vanuit ODIS relaties te leggen naar Aleph, scopeArchiv en Digitool. Zo kan in een ODIS-persoons- of -organisatiesteekkaart een duurzame bibliografie worden opgebouwd, inclusief gevalideerde verwijzingen naar digitale/gedigitaliseerde eenheden. Vanuit archiefsteekkaarten zal de gebruiker kunnen doorklikken naar de hiërarchische archiefbeschrijvingen in Scope.

---

¹ Archiefbank Vlaanderen bevatte eind 2011 informatie over 8.136 archiefbestanden. 3.657 van die records (45%) worden aangeboden vanuit ODIS. Archiefbank biedt ook toegangspunten tot 4.419 authority-records van ODIS.

3.4. Onderzoeksoutput

Op 27 januari 2012 werd een tussentijds wetenschappelijk verslag aangaande ODIS overgemaakt aan de Herculesstichting. Daar werd gewezen op de bijzondere ontstaansgeschiedenis en functies van de databank en op de bruggen die het apparaat slaat tussen de werelden van erfgoed en wetenschappelijk onderzoek.

Aan de Herculesstichting werd een overzicht of logboek geboden van de **27 projecten** die tijdens de voorbije jaren structureel – dit is binnen de invoerdersgroepen - van het apparaat gebruik maakten, zowel fundamentele (4) en toepassingsgerichte (9) studieprojecten, erfgoedprojecten (11) als internationale onderzoeksgroepen (3). Zie ook 2.5.

Om het onderzoeksgebruik van ODIS te meten **buiten de invoerdersgroepen**, bv. door externe onderzoeksprojecten, doctoraatsbursalen, master- en bachelorstudenten, is geen duurzaam apparaat ter beschikking. De analytische functies die nu al worden geboden door de publiekscatalogoog, zijn vrij toegankelijk. Het aantal queries wordt geteld maar de gebruikers moeten zich voor dit dienstverlenend aanbod niet registreren. In de nieuwe ODIS-2 of ODIS-Hercules kan worden overwogen om zo'n registratiesysteem te implementeren, maar dat zou ongetwijfeld drempelverhogend werken.

Het gebruik van ODIS in bv. mastertheses blijft dus moeilijk traceerbaar. Niet alle studenten hanteren bovendien een correct en volledig verwijzingsapparaat. De veelal centraal opgeslagen eindverhandelingen aan de belangrijkste Belgische universiteiten (KU Leuven, UGent en UA) blijken niet full-text doorzoekbaar. Op aangeven van de Algemene Vergadering werd wel een bescheiden maar pertinente steekproef uitgevoerd van de eindverhandelingen die van de collecties van de centrale ODIS-partners gebruik maakten. In eerste instantie werd die steekproef beperkt tot KADOC. Uit een basislijst van 569 verhandelingen uit de periode 2006-2011 waarvoor de auteurs de KADOC-collectie raadpleegden, werden 125 titels geselecteerd die ietwat verband hielden met de geschiedenis van het Vlaamse middenveld. Van 30 van die verhandelingen was ook een exemplaar bij KADOC gedeponneerd. In 7 van die 30 verhandelingen (23,3%) werd een verwijzing naar ODIS teruggevonden. Uit deze steekproef kunnen natuurlijk bezwaarlijk conclusies worden getrokken. Een andere steekproef, in de eindverhandelingen die beschikbaar zijn op www.ethesis.net nuanceert ze onmiddellijk. Er werden daar 81 eindverhandelingen gescreend, jonger dan 2003 en binnen de categorie 'Geschiedenis: Nieuwste Tijden'. Zes daarvan (of 7,4%) verwijzen naar ODIS.

Toch wordt ODIS intensief gebruikt in de **leeszalen** van de partnerinstellingen die bewaarfuncties uitoefenen. In KADOC bv. worden jaarlijks ca. 700 informatievragen beantwoord en 850 bezoekers ontvangen. In het antwoord op ca. 65% van die informatievragen worden verwijzingen opgenomen naar ODIS-steekkaarten. Ca. 20% van de lezers worden door het leeszaalpersoneel expliciet geattendeerd op de inhoud en functies van de databank.

4. Ontwikkeling

4.1. ODIS-1

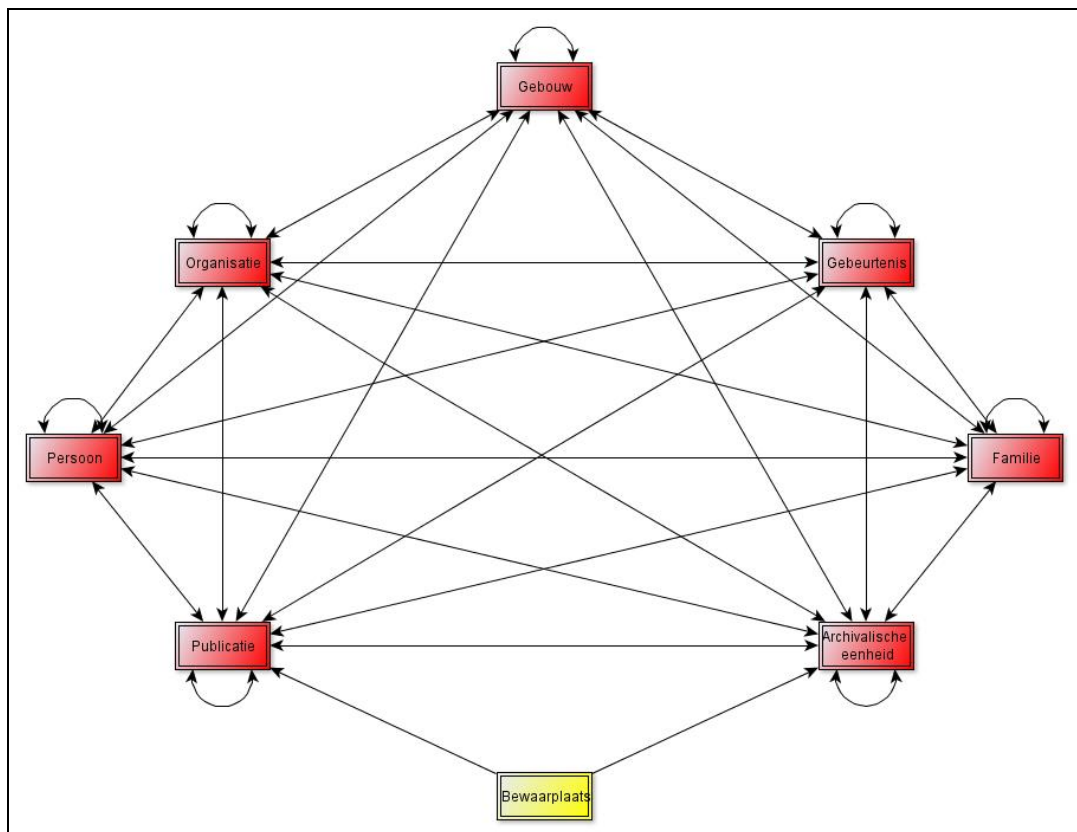
De in 2011 uitgevoerde aanpassingen aan de operationele ODIS-databank of ODIS-1 bleven bescheiden. Vanzelfsprekend worden wel de keuzelijsten en helppagina's aanhoudend geactualiseerd. Technische ingrepen bleven beperkt. Op vraag van enkele invoerdersgroepen werd een bijkomend tekstveld toegevoegd aan alle records. Het betreft een veld waar werknootities in kunnen worden geplaatst, die louter zichtbaar zijn voor de leden van de invoerdersgroep. Verder werd de functie 'Geavanceerd zoeken' uitgebreid met de mogelijkheid om steekkaarten van één bepaalde invoerdersgroep te doorzoeken. Ten slotte werd ook voorzien in een tool die toelaat om archiefsteekkaarten, indien gewenst, te tonen in externe omgevingen (vb. Archiefbank Vlaanderen). De in het jaarverslag 2010 gesignaleerde prestatieproblemen bij het actualiseren van de XML-laag en het genereren van HTML-uitvoerformaten, werden in 2011 nauwgezet opgevolgd en ook grotendeels verholpen. Een definitieve oplossing wordt mogelijk na de ingebruikname van de nieuwe productieserver en Oracle-software in april 2012.

4.2. Herculesproject: ODIS-2

In 2011 werd, net als in 2010, intensief gewerkt aan de uitbouw van een nieuwe ODIS-databank (ODIS-2). Dit gebeurde in het kader van een in 2008 toegekende impulsfinanciering van de Herculesstichting, het Vlaams agentschap voor de financiering van middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur. Doelstelling van het Herculesproject is 'de contextuele webdatabank ODIS ontwikkelen als informatieknooppunt in een breed netwerk van gegevensverzamelingen, met meer en gebruiksvriendelijke onderzoeksondersteunende functies, en dit alles binnen een duurzame, eigentijdse technische omgeving'.

De **nieuwe technische omgeving** (server: HP Intel Xeon X5450 3.0 GHz Quad Core, 4 GB RAM, 146 GB harddisk; software: Windows Server 2008 en Oracle 11g R2 (11.2.0.1) Enterprise Edition) werd in 2011 verder operationeel gemaakt. Daarbij werd, in beperkte mate, een beroep gedaan op Oracle-consultancy. Het prototype van de ODIS-2-databank migreerde in juni naar de nieuwe server.

Het datamodel van de ODIS-2-databank, dat zoveel mogelijk op internationale standaarden gebaseerd is (ISAAR(CPF), ISBD, ISAD(G), Docomomo), telt **zeven onderling verbonden hoofdmodules**. Net zoals in ODIS-1 zijn modules voor de beschrijving van organisaties, personen, publicaties en archivalische eenheden voorzien. Daarnaast zullen er nieuwe hoofdmodules voor gebouwen, families en gebeurtenissen uitgebouwd worden, evenals een **ondersteunende bewaarplaatsmodule**. De datamodellen voor de familie- en de gebeurtenissenmodule werden in 2011 opgemaakt en vastgelegd door de Technische Werkgroep.

Entity-relationship diagram (ERD) van de ODIS-2-databank

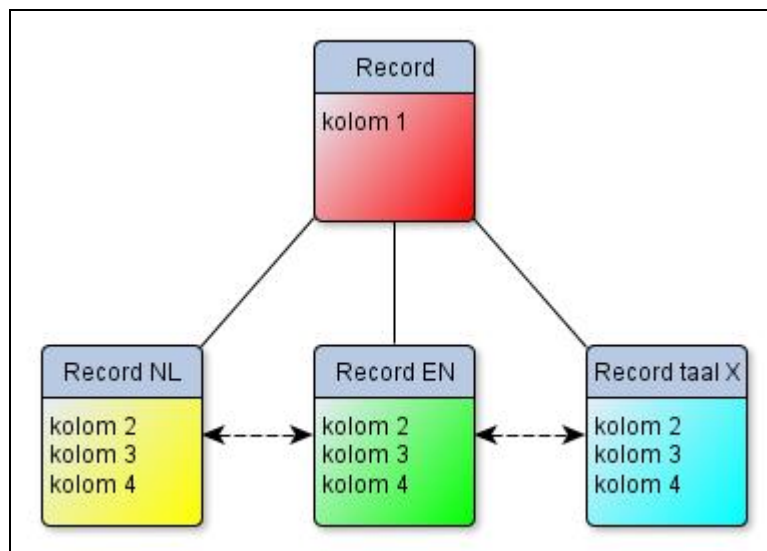
In 2011 werd prioriteit gegeven aan de **uitbouw van de in- en uitvoeromgeving** van het nieuwe instrument. De indiensttreding van systeemingenieur Stephan Pauls (1 juli) betekende op dat vlak een doorstart, die plaatsvond in nauwe samenwerking met LIBIS, waarmee een overeenkomst werd afgesloten.

In een eerste fase werden een aantal **belangrijke verbeteringen** aan het prototype doorgevoerd: de zoekfunctie werd verder uitgebouwd, het gebruik van diakritische tekens en niet-Latijnse schrifttekens werd mogelijk gemaakt, de browsercompatibiliteit en de werking van de datumvelden werden verbeterd, de functie om records te verwijderen werd geactiveerd, enz. Ook werd de presentatie van de in herhaalbare veldgroepen ingevoerde gegevens geoptimaliseerd (vervanging van 'list boxes' door 'combo boxes'). Daardoor beschikken invoerders voortaan ook in de invoeromgeving over de mogelijkheid om de ingevoerde gegevens op de door hen gewenste manier te representeren.

Vervolgens werden de **invoerm modules** voor organisaties, personen en archivalische eenheden stap voor stap afgewerkt en getest. Parallel hiermee werd ook gestart met de implementatie van de bijbehorende **XML-uitvoerformaten** in het nieuwe apparaat. In december werden de invoerm modules opgeleverd en werd overgegaan tot een bredere **testing** door de voltallige Technische Werkgroep. De verkregen testresultaten laten toe om de werking van het apparaat verder te verfijnen en af te stemmen op de functionele noden van de invoerdersgroepen. Tegelijk wordt in hoog tempo voortgewerkt aan de uitbouw van de overige modules. Daarbij

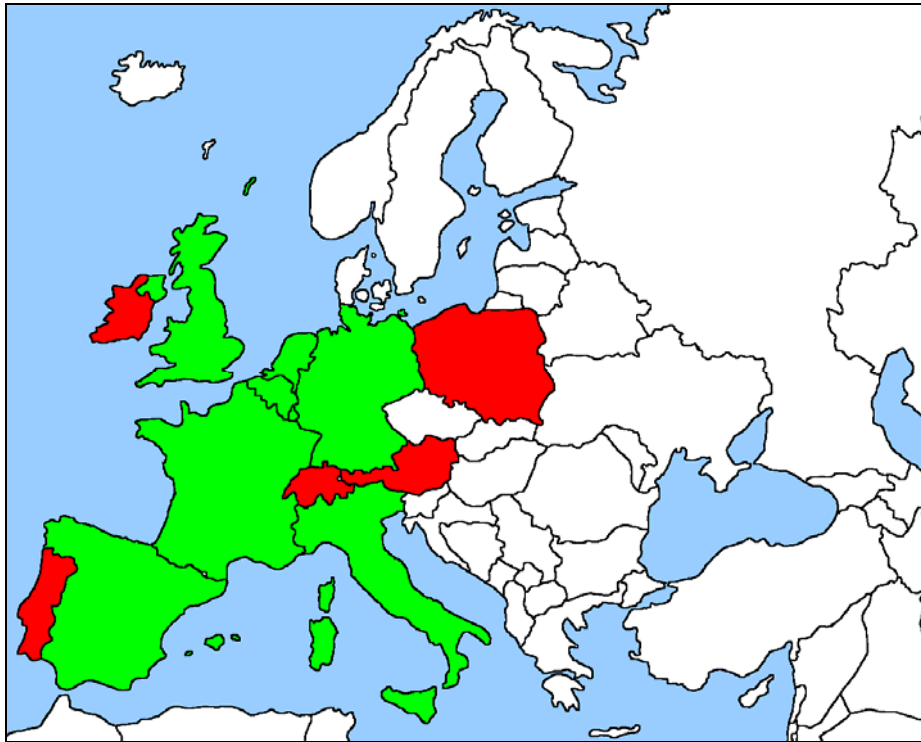
zullen achtereenvolgens de bewaarplaatsmodule, de publicatiemodule, de gebouwenmodule, de familiemodule en de gebeurtenissenmodule aan bod komen.

De ODIS-2-databank heeft een internationale oriëntatie. Het instrument is dan ook **meertalig**: het is beschikbaar in zowel het Nederlands als het Engels. Omtrent iedere entiteit kan zowel een Nederlandstalige als een Engelstalige steekkaart ingevuld worden. De Nederlandse en de Engelse variant van eenzelfde record delen slechts een beperkt aantal authority-gegevens ('kolom 1' in onderstaand schema). Verder kunnen zij onafhankelijk van elkaar ontwikkeld worden. Wel zal de mogelijkheid voorzien worden om de in de herhaalbare veldgroepen ingevoerde gegevens indien gewenst te kopiëren naar de andere taalomgeving. Verder is het apparaat zo opgebouwd dat er in de toekomst bijkomende taalomgevingen geïmplementeerd kunnen worden.

Meertaligheid in ODIS-2: schematische voorstelling

ODIS-2 is eveneens **multicontextueel**: op de Belgische/Vlaamse context gerichte ODIS-1-keuzelijsten zijn aangevuld met keuzelijsten voor andere contexten. Dit is het geval wat betreft de keuzelijst juridische vormen in de organisatiemodule en de keuzelijsten eretekens, onderwijsniveaus, politieke functies, politieke organen en politieke bevoegdheden in de personenmodule. Sinds de oplevering van de Duitse, Franse en Luxemburgse context in november 2011, beschikt het prototype over acht contexten: België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. De aangeboden keuzelijsten – die opgemaakt werden op basis van gestandaardiseerde bronnenreeksen, naslagwerken en repertoria, in gedrukte of digitale vorm - kunnen in de toekomst vanzelfsprekend nog aangevuld worden. Verder werd er in 2011 gewerkt aan de uitbouw van de Ierse, Oostenrijkse, Poolse, Portugese, Zwitserse en internationale context. Met het oog op de uitbreiding van de **geografische thesaurus**, werden ook reeds omvangrijke geografische datasets met betrekking tot bovenvermelde landen verzameld en bewerkt.

Voltooid en in het prototype geïmplementeerd

In voorbereiding

De multicontextualisering van ODIS: stand van zaken

Andere krachtlijnen van het Hercules-project werden in 2011 voorbereid, zodat ze in 2012 verder hun beslag kunnen krijgen. Hierbij betreft het onder meer de **differentiatie van de invoeromgeving**: invoerders(groepen) zullen de mogelijkheid krijgen om zelf velden en veldgroepen te definiëren en keuzetermen toe te voegen. Ook zullen zij kunnen kiezen welke invoervelden zij precies te zien krijgen en in welke volgorde. Via deze 'My ODIS'-functies kunnen zij de databank optimaal afstemmen op hun functionele noden en behoeften.

Verder zullen **nieuwe, geavanceerde zoekfuncties en uitvoermogelijkheden** ontwikkeld worden. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van het softwarepakket Oracle Business Intelligence Enterprise Edition (OBI EE) 11g. Dit omvat de Oracle Fusion Middleware MapViewer, een toepassing die GIS-analyses mogelijk maakt. Ook wordt een **'central repository'** voor bijvoorbeeld statistisch materiaal voorzien.

Met het oog op het faciliteren van **'database linking'** en de inschakeling van ODIS in systemen als LIAS, beantwoordt de ODIS-2-databank aan het Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH). Vanuit ODIS-1 gelegde koppelingen naar andere instrumenten (Aleph, Digitool, scopeArchiv, ...), zullen op termijn – net als de volledige inhoud van ODIS-1 – migreren naar de nieuwe operationele omgeving. Tijdens de uitbouw van de ODIS-2-databank, blijft de ODIS-1-databank vanzelfsprekend permanent beschikbaar voor de invoerdersgroepen en wordt het apparaat verder onderhouden.

5. Coördinatie

De samenstelling van de **Technische Werkgroep** in 2011: Jeroen Buysse (Liberaal Archief), Sophie Gyselinck (ADV), Peter Heyrman (KADOC), Luc Schokkaert (KADOC), Ganesh Venkatasubban (informaticus), Luc Peiren (Amsab-ISG), aangevuld met de Hercules-medewerkers Joris Colla, Céline Van Den Abeele (1 februari tot 15 augustus) en Alexander Jocqué (vanaf 15 september).

De Technische Werkgroep kwam drie keer samen, op 18 februari (Leuven), 8 september (Gent) en 8 december (Gent). De Algemene Vergadering en Invoerdersdag werden voorbereid. De ontwikkeling van de nieuwe ODIS-databank werd nauwgezet opgevolgd. Tijdens elke vergadering werd ook een stand van zaken opgemaakt van de invoerlijnen en projecten. Eventuele knelpunten werden behandeld.

Verder werden enkele **lezingen en toelichtingen** verzorgd:

- o J. Colla, 'De ontwikkeling van de ODIS-databank' (lezing en testsessie), ODIS-Invoerdersdag, Leuven, 17 juni 2011;
- o J. Colla and P. Heyrman, 'The ODIS database. An instrument for contextual data collection and analysis on intermediary structures', NISE-network Seminar Antwerp 16-17 November 2011, Universiteit Antwerpen, 17 november 2011;
- o P. Heyrman and J. Colla, 'Towards an international contextual framework on Nationalistic Movements and Intermediary Structures. The ODIS database', NISE First Meeting of Databases, Leuven, 4 mei 2011;
- o P. Heyrman, 'Elitist encounters in 19th century Europe. Towards a research-oriented information network', Academia Belgica Rome, 22 maart 2011.

Een **introductiesessie** voor nieuwe invoerders vond plaats op 16 september.

Er vonden in 2011 door omstandigheden geen gastcolleges plaats waar ODIS kon worden voorgesteld aan studenten.